

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

Email: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Олександрю

foi+request-110238-
df2034c6@dostup.pravda.com.ua

**Секретаріат Кабінету Міністрів
України**

Щодо запиту на публічну інформацію

Міністерство юстиції України розглянуло Ваш запит на публічну інформацію¹ від 23 березня 2023 року, надісланий листом Секретаріату Кабінету Міністрів України від 29 березня 2023 року № 7445/0/2-23, зареєстрований у Мін'юсті 29 березня 2023 року за № 116-6-23, щодо надання роз'яснення стосовно підстав передачі території та нерухомого майна (енергосистем, електростанцій, газо-, трубо-, водопроводів) від суб'єкта права СРСР/УРСР до суб'єкта права Україна та повідомляє.

Постановою Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 року № 1427-XII «Про проголошення незалежності України» проголошено незалежність України та створення самостійної української держави – України, а також постановлено провести 01 грудня 1991 року республіканський референдум на підтвердження акта проголошення незалежності.

01 грудня 1991 року в Україні відбувся всеукраїнський референдум щодо незалежності України, на якому волевиявленням народу було підтверджено Акт проголошення незалежності України.

Також зазначаємо, що 08 грудня 1991 року укладено Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав, в якій визначено, що СРСР як суб'єкт міжнародного права і геополітична реальність припиняє своє існування (підписано главами трьох з чотирьох республік, засновників Радянського Союзу, – України, Білорусі та Росії, ратифіковано постановою Верховної Ради України № 1958-XII від 10 грудня 1991 року).

¹ Відповідно до статті 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації» публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом. Питання, порушені у Вашому зверненні, за своїм змістом не є публічною інформацією в розумінні статті 1 зазначеного Закону.

21 грудня 1991 підписано Алма-Атинську декларацію, в якій також зазначено, що з утворенням Співдружності Незалежних Держав СРСР припинив своє існування (підписано президентами Азербайджану, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Молдови, Таджикистану, Російської Федерації, Туркменістану, Узбекистану, України та Головою Верховної Ради Республіки Білорусь).

12 вересня 1991 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про правонаступництво України», яким, зокрема, передбачено, що до ухвалення нової Конституції України на території України діє Конституція (Основний Закон) Української РСР Закони Української РСР та інші акти, ухвалені Верховною Радою Української РСР, діють на території України, оскільки вони не суперечать законам України, ухваленим після проголошення незалежності України.

Державний кордон СРСР, що відмежовує територію України від інших держав, та кордон між Українською РСР і Білоруською РСР, РРФСР, Республікою Молдова за станом на 16 липня 1990 року є державним кордоном України.

Україна є правонаступником прав і обов'язків за міжнародними договорами СРСР, які не суперечать Конституції України та інтересам республіки.

Всі громадяни СРСР, які на момент проголошення незалежності України постійно проживали на території України, є громадянами України (статті 2, 3, 5 7, 9 Закону).

У свою чергу статтями 1, 3, 4 Закону України «Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України» було встановлено, що *майно та фінансові ресурси підприємств, установ, організацій та інших об'єктів союзного підпорядкування, розташованих на території України, є державною власністю України.*

Визнано недійсними майнові договори, якими змінено форму власності, укладені під час дії мораторію, встановленого постановою Верховної Ради Української РСР 29 листопада 1990 року.

Встановлено, що рішення державних органів, органів громадських, політичних, кооперативних, інших організацій і підприємств, посадових осіб, а також договори та інші угоди, прийняті чи здійснені на основі законодавства СРСР щодо зміни власника і форм власності, а також створення акціонерних та спільних підприємств за участю органів влади та управління Союзу РСР після прийняття Постанови Верховної Ради України від 24 серпня 1991 року «Про проголошення незалежності України» без узгодження з відповідними органами управління, визначеними Кабінетом Міністрів України, вважаються недійсними.

В аспекті порушених питань також варто зазначити, що Конституцією України визначено, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського

народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією (частина перша статті 13).

Згідно з положеннями статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються, зокрема, засади використання природних ресурсів, виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, організації та експлуатації енергосистем, транспорту і зв'язку, а також правовий режим власності.

Законодавство України у сфері паливно-енергетичного комплексу ґрунтується на вищевказаних статтях Конституції України та положеннях Цивільного кодексу України і складається, зокрема, із законів України «Про трубопровідний транспорт», «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів», «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про ринок природного газу», «Про ринок електричної енергії», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення».

Відповідно до частини другої статті 4 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», крім передбачених частиною третьою цієї статті випадків, приватизації не підлягають казенні підприємства та об'єкти, необхідні для виконання державою своїх основних функцій, для забезпечення обороноздатності держави, та об'єкти права власності Українського народу, майно, що становить матеріальну основу суверенітету України, зокрема:

магістральні нафто- і газопроводи та магістральний трубопровідний транспорт, що обслуговують потреби держави в цілому, підземні нафто- та газосховища;

об'єкти інженерної інфраструктури та благоустрою міст, інших населених пунктів, включаючи мережі, споруди, устаткування, які пов'язані з постачанням споживачам води, газу, тепла, а також відведенням і очищенням стічних вод;

державні газорозподільчі мережі;

майно, що забезпечує цілісність об'єднаної енергетичної системи України та диспетчерське (оперативно-технологічне) управління, магістральні та міждержавні електричні мережі;

атомні електростанції, гідроелектростанції з греблями, що виконують функції захисту від техногенних катастроф.

Щодо статусу *«людина»* у контексті порушених у зверненні питань вважаємо за необхідне зазначити, що статтею 3 Конституції України регламентовано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Конституційний Суд України в своєму рішенні від 08 червня 2022 року № 3-р(П)/2022 зазначає, що «із статті 3 Конституції України випливає обов'язок держави забезпечувати охорону та захист людської гідності. Такий обов'язок покладено на всіх суб'єктів публічної влади. Верховна Рада України, ухвалюючи закони, має гарантувати належний захист та реалізацію прав і свобод людини, що є однією з умов забезпечення людської гідності як природної цінності».

Під правовим статусом «людина» розуміються загальні, базові засади, за допомогою яких у Конституції та законах України визначаються основні права, свободи й обов'язки людини, гарантії їх здійснення, тобто можливість мати, володіти, користуватися і розпоряджатися економічними, політичними, соціальними та культурними цінностями й благами.

Статус людини не присвоюється публічною владою, а належить людині від народження і реалізується через суб'єктивні права, які мають природно-правовий характер, а тому є невід'ємними. Таким чином, зазначений статус не можна позбавити органами державної влади.

Розділ II Конституції України визначає права, свободи і обов'язки людини і громадянина. Вказаний розділ використовує конструкції «людина», «кожен має право», «кожному гарантується», що вказує, на нашу думку, на визнання відповідних прав і свобод за будь-якою людиною, що знаходиться на території України незалежно від того, чи вона є громадянином України, іноземцем або особою без громадянства.

Водночас Конституцією України визначені права, які належать лише громадянам України (наприклад, статті 25, 33, 36).

Крім того, статтею 92 Конституції України визначено коло питань, які визначаються чи встановлюються виключно законами України. Так, відповідно до пунктів 1, 2 частини першої цієї статті виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства.

Як правило, законодавчі акти залежно від предмета правового регулювання містять визначення термінів, які застосовуються для цілей відповідного закону.

Варто зауважити, що національне законодавство не містить визначення поняття «людина». При цьому, наприклад, відповідно до визначення, наведеного у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, «людина» – будь-яка особа; кожний; людська постать; вживається у значенні одиниці ліку людей; «люди» – суспільні істоти, що являють собою найвищий ступінь розвитку живих організмів, мають свідомість, володіють членороздільною мовою, виробляють і використовують знаряддя праці.

Термін «людина», як біологічна категорія, визначає належність живої істоти до людського роду за певними анатомічними особливостями та фізіологічними функціями.

Відповідно до статті 1 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові

відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

У свою чергу частиною першою статті 2 ЦК визначено, що учасниками цивільних відносин є *фізичні особи* та юридичні особи.

Згідно зі статтею 24 ЦК «Поняття фізичної особи» *людина* як учасник цивільних відносин *вважається фізичною особою*.

З огляду на наведене, стосовно *людини*, як суб'єкта цивільних прав та обов'язків, у цивільному законодавстві застосовується поняття «*фізична особа*».

Важливі юридичні застереження!

1. *Листи Міністерства юстиції України не є нормативно-правовими актами, не встановлюють правових норм та мають лише інформаційний характер. Їх реальне значення не перевищує авторитет аргументів та суджень, покладених в основу відповідної правової позиції.*

2. *Роз'яснення законодавства, яке міститься у цьому листі, не є юридичною консультацією щодо конкретної ситуації, не враховує особливостей відповідних фактичних обставин та ґрунтується на презумпції достовірності наданої заявником інформації.*

Перший заступник Міністра

Євгеній ГОРОВЕЦЬ